

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نیاشد تن من مباد همه سر به سر تن به کشتن دهیم
بدین بوم ویر زنده یک تن مباد از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Literary-Cultural

ادبی - فرهنگی

همایون "باختریانی"

۵ جولای ۲۰۱۶

تنظیم، تصحیح و شرح لغات: پورتال

دیوان

"عبدالله شهاب ترشیزی هروی"

۷۹

قصائد

- ۷۵ -

ادامه قصیده مدح آخوندزاده

داغ حکمت توسن افلاک را نقش سرین
دامن قدر و جلالت، چرخ را حبل‌المتین
مُستعار از نقش کلکت، شهپر روح‌الامین
خَلعت جود ترا، دوش همه عالم رهین
حای حلم و قاف قدرت، لنگر افزای زمین
پایه قدر تو کاخ عدل را، رکن رکن
خرمن فضل ترا صد تیر و جوزا، خوشه چین
رشحه کلکت ریاض^۳ علم، را^۴ ماء معین

کای جهانِ حشمت و دولت، ترا زیر نگین
درگه گردون‌مثالت، خلق را حسن‌المآب
مُستفاد از بوی خُلقت، نفحه روح‌القدس
حلقه حکم ترا گوش بنی آدم، رهی^۱
عین عزم بادسیرت، سرعت آموز سپهر
سُدّه^۲ جاه تو خیل ظلم را، سدّ سدید
سفره بذل ترا صد فضل و نعمان، ریزه خوار
پرتو رأیت سپهر مُلک را، ماه مُنیر

^۱ الف. زمین و در شرح لغت "رهی"، که در بالا آمده است، باید گفت، که "رهی" معانی مختلف دارد، که یکی از آنها درینجا صادق است، و آن "غلام" و "نوکر" است!!! (مصحح پورتال)
^۲ سُدّه: (بر وزن "غده") کلمه عربی و در معنای "پیشگاه"

اخترانت در نظرها، هیچ ناورده نظیر
احترامت را فلک، هرروزه گوید مرحبا
نقطه ای زان خط روح افزا و صد لعل خوشاب
ابر را از تاب جودت سال و مه در دیده، درد
نام پاکت چار حد را ارز جان زان شد، که هست
سرورا صدرا نه نظم است این، که گنج گوهر است
معنی و ترصیعش^۷ اندر پرده‌های حرف و لفظ
هیچ وقت از هیچ مادم، هیچ ممدوحی نیافت
معجز بخت بلند تو ست، ورنه کی بود
نیک بختان را چو شیرین کام خواهد، روزگار
تا بود نام و نشان از ماه و سال اندر جهان

عدت^۹ جاهت برون باد، از تصاریف شهور

مدت گاهت^{۱۰} فزون باد، از تحاویل سنین

^۳ "ریاض": کلمه عربی و جمع "روضه"، که در معنای "باغ" است.
^۴ "ماء معین": "ماء" در معنای "آب" است و "معین" (بر وزن متین) در معنای "روان"؛ پس "ماء معین"؛ یعنی "آب روان"
^۵ "قرن": (به فتح‌تین) در کتب لغت معانی آورده اند، که هیچ کدام ارتباط منطقی کلمات مصراع را تأمین نمی کند، شاید شاعر از "قرن"
کدام مفهوم نجومی می خواسته بگیرد؟؟؟ (مصحح پورتال)
^۶ این چار حرف «احمد» است (مهتمم)
^۷ "ترصیع": اصطلاح علم بدیع و آن صنعت آوردن دو کلمه هم وزن و هم سجع در یک جمله یا یک مصراع است؛ مثل "سُدّه" و
"عُدّه"، "کنار" و "چنار"، "بوم" و "شوم"، "ساده" و "ماده"، "عین" و "غین" و غیرهم.
^۸ الف. نخل شرح "نخل": "نخل" بر وزن "سهل"، کلمه عربی و در معنای "زنبور عسل"
^۹ "عدت": یعنی "عده" که در معنای "شمار" و "پهنا" است
^{۱۰} "گاه": کلمه دری و درینجا در معنای "اقتدار" و "اعتبار"